

Grote Kerk
HAARLEM

BAVO KRONIEK

Jrg. 1/1976/wr. 1

secretariaat: Zocherstraat 19, Haarlem - Postgiro 36 18 800

EEN JAAR AKTIE "VRIENDEN VAN DE GROTE KERK TE HAARLEM"

Het is de moeite waard om na het eerste levensjaar de resultaten van onze "Vriendenkring" te bekijken vanaf zaterdag 11 oktober 1975.

U weet, het is onze bedoeling om in de eerste plaats belangstelling te vragen voor onze aloude Baaf, die wij als een kostbare erfenis van onze voorouders in goede staat moeten bewaren!

Heeft de kerkvoogdij der Hervormde Gemeente, de stichting Restauratiefonds Grote- of St. Bavokerk en het Rijk de taak voor de restauratie van het kerkgebouw zorg te dragen, onze "Kring" heeft zich als doel gesteld datgene dat niet door de overheid wordt gesubsidieerd zo veel mogelijk voor haar rekening te nemen. Als voorbeeld kunnen wij noemen de grote koperen kaarskronen en het koorhek.

Tot nu toe hebben vier van de acht kronen hun oude glans teruggekregen. Het besluit van de ledenvergadering is om het komende Vriendenjaar de vier resterende kronen boven het schip van de kerk en het koorhek te laten reinigen, poetsen en vernissen. Bovendien werden met onze gelden dit jaar de ramen van de kerk, die door de Haarlemse jeugd waren stukgegooid, voor onze rekening gerepareerd!

Vanaf april tot november werden op iedere eerste zaterdag van de maand rondleidingen gehouden. De belangstelling daarvoor nam enorm toe! Ook de belangstelling voor de daarin opgenomen ongelexcursies nam sterk toe. Dank aan de heren bij de Vaate, Huges, Oudshoorn en Wijting, die zich belangeloos met ons daarvoor beschikbaar stelden!

Ons ledental werd in de eerste editie van de "Bavo Kroniek" 296 groot genoemd. Dank zij de folderactie in hart en de propaganda van onze leden zijn wij in één jaar tot een totaal van 1249 leden uitgegroeid!!! Inderdaad een prachtig resultaat, maar wij hebben de indruk dat nog meer inwoners van Haarlem en omstreken daadwerkelijke belangstelling hebben voor onze kathedraal, die als één der fraaiste uit de 15e eeuw beschouwd wordt.

Op 20 mei vond in de consistoriekamer van de Grote Kerk de eerste ledenvergadering plaats. Na een inleiding van onze voorzitter, de heer Delleman, waarin hij de voorstellen voor 't komende Kringjaar deed en de huldiging van ons duizendste lid, pater Van Ooijen, werd door ondergetekende een overzicht van de financiën gegeven. Na de pauze hield de heer Nijman een dialyzing over de Grote- of Onze Lieve Vrouwekerk te Dordrecht, het doel van onze excursie op 29 mei. Ruim 90 Vrienden namen hieraan deel! Op de heenreis werd Schoonhoven met z'n Zilvermuseum en op de terugweg Oudewater met z'n Meksenwaag bezocht. Gehoord de reacties na afloop, was de tocht wel zeer geslaagd! Iedereen was ervan overtuigd

dat het volgende jaar een dergelijke tour weer op dezelfde wijze moet plaatsvinden.

Dit verslag zou niet compleet zijn wanneer de grammofoonplatenactie van Teke Bijlsma van het Haarlemse Meisjeskoor niet werd vermeld. Dit koor schonk een belangrijk deel van het batig saldo met hun Kerstplaat! Ruim f 3300,---. Geweldig!

Mogen wij tenslotte nog een beroep doen op onze leden? Het Bavo-boek, dat dit jaar als premie werd gegeven aan iedere Vriend/Vriendin die minstens f 15,- bijdroeg, kostte f 1,70 per verzending. Dank zij de plezierige medewerking van enkele leden, vrienden en kennissen werd een groot aantal boeken thuis bezorgd. Dit spaarde ons f 1000,- uit! Voor het bezorgen van onze nieuwe premie, een prachtige Bavo-kalender, zouden wij graag op meerdere medewerkers willen rekenen. Geeft U zich mee op? Dank!

D.VENNIK-Haarlem

OPGAVE VAN ONTVANGSTEN EN UITGAVEN

IN AFGERONDE BEDRAGEN OVER DE PERIOD

VAN 11-10-1975 TOT 11-10-1976:

Ontvangsten=	
Bavodag 1975	f 4.800,--
contributies en giften	f 18.715,--
lening folderactie	f 4.500,--
rondleidingsgelden	f 2.250,--
opname N.C.R.V. 11 okt.	f 750,--
Haarlems Meisjeskoor	f 3.315,--
saldo excursie 29 mei	f 270,--
totaal f 34.600,--	

Uitgaven=	
93000 folders + verspr.	f 6.380,--
aankoop Bavo-boeken	f 7.025,--
terugbetaling lening	f 4.500,--
porti, stencils e.d.	f 1.120,--
reinigen 3 kronen +	
glasreparatie	f 9.770,--
saldo credietbank	f 5.073,--
saldo postgiro	f 732,--
totaal f 34.600,--	

Een waardige en waardevolle herinnering...

In het kader van het jubileumjaar van L. de Jong BV te Haarlem, zal de NV Koninklijke Delftsch Aardewerkfabriek 'De Porceleyne Fles' Anno 1653, een speciaal bord uitbrengen van de Grote of St. Bavokerk te Haarlem. Van dit bord met een diameter van 25 cm worden maximaal 150 genummerde exemplaren gemaakt.

Het fraaie ontwerp en de uitvoering zijn van de hand van Mar de Bruijn naar een kopie van de gravure van J. C. Philips vervaardigd in 1742.

Ieder genummerd exemplaar wordt aan de achterzijde voorzien van de navolgende inscriptie: Schotel no.... uit de gelimiteerde editie van L. de Jong BV, ter gelegenheid van haar 100-jarig bestaan. September 1976.

*aan de stad van de Haarlemmers
en een ieder die Haarlem
een goed hart toedraagt.*

L. de Jong BV, Haarlem
Grote Houtstraat 82-84,
Telefoon 023 - 31 26 10

DEZE ORIGINEELE

Koperen Duit,

In 1790 te Utrecht geslagen voor de V.O.C. Gebruikt in Oost-Indië, maar eind 18e eeuw ook voor de Oostzeehandel, is op vertoon van deze "B a v o - K r o n i e k" GRATIS verkrijgbaar bij de Historische Boekhandel ERATO, die 17 augustus j.l. in de voormalige Bank van Lening, Kleine Houtstraat 70, geopend werd.

Deze boekhandel is gespecialiseerd in uitgaven op historisch gebied met name over onze vaderlandse geschiedenis. Hij bevat tevens een uitgebreid antiquariaat van boeken, stadsgezichten, kaarten, historische portretten e.d. Interessant is ook de ruime sortering boeken en prenten over de Haarlemse historie en het Kennemerland.

De Historische Boekhandel ERATO maakt deel uit van het Historisch Centrum Nederland aan de Kleine Houtstraat 70 te Haarlem. Hierin zijn onder meer gevestigd de historische afdeling van de uitgeverij Unieboek (Fibula-Van Dishoeck en de Haan), een grote vergader/tentstellingszaal en de bijzonder sfeervolle Peter Guyper Taverne, waar men op gezette tijden naast de normale gerechten ook de voortbrengselen van de Romeinse en de middeleeuwse keuken kan proberen.

U moet er beslist eens gaan kijken! Behalve op maandag, want dan is ERATO gesloten. En denk dan om uw geschenk: een originele koperen duit.

Gevestigd in

Historisch Centrum Nederland

VRIJMETSELAARSLOGES LIETEN TWEE VAN DE DRIE WERELDBEROEMDE BAVO-SCHEEPJES RESTAUREREN!

Tijdens een ontvangst van Burgemeester en Wethouders van Haarlem boden vrijdag 22 oktober j.l. de Haarlemse Vrijmetselaarsloges "Kennemerland" en "Ad Lucem et Pacem" ter gelegenheid van hun 50-jarig bestaan een jubileumgeschenk aan aan het College van Kerkvoogden der Hervormde Gemeente Haarlem. Het geschenk bestond uit de restauratie van twee van de z.g. Damiatescheepjes uit de aloude Baaf!

Ondanks zijn leeftijd van 76 jaar heeft de heer K.v.d.Meer uit Haarlem dit werk met veel enthousiasme en plezier gedaan. Het kostte voor het kleinste model 196 en voor het middenmodel 288 uren aan werk!

Enige jaren geleden is er reeds een begin gemaakt met een opknapbeurt van dat kleinste model: een boeier. Jammergenoeg werden toen de oude zeilen vervangen door nieuwe. Van historische foto's en tekeningen werd er nu weer een nieuw stel zeilen gereconstrueerd en werd het scheepsmodel weer geschilderd, na van oude verflagen ontdaan te zijn, in de oorspronkelijke kleuren. Ook het midden-model: een pinas, werd schoongemaakt en opnieuw geschilderd met de oorspronkelijke beschildering. De tuigage, de masten, zeilen en het touwwerk zijn, waar stuk of gebroken, geheel hersteld. Interessant is, dat van beide nu gerestoreerde modellen de berghouten (om de romp als bescherming lopende balken) verguld geweest waren netzoals bij het zeer oude scheepsmodel van een "bewapende haringbuis", "De Bescherming" genaamd, dat in het Frans Halsmuseum hangt en dat vroeger ook eigendom geweest zou zijn van het Schonevaardersgilde, waartoe eveneens de boeier en pinas behoorden. Op de "Vriendendag" kunt U beide gerestoreerde scheepsmodellen bewonderen in een vitrine in de Brouwerskapel, waar u ook koffie kunt drinken. Voorlopig blijven de modellen hierin staan tot na de binnen enkele jaren te verwachten grote kerkrestauratie. In de eerstvolgende "Bavo-Kroniek" hoopt ondergetekende nader in te gaan over de historie en betekenis van beide scheepsmodellen. Wellicht is dan ook het grootste schip: een oorlogsfregat, een "verjongingskuur" ondergaan, momenteel is het reeds "onder handen"!

J.M.H.A. HAUER-Haarlem

Zoals reeds in november 1975 met de noordernijbeuk was begonnen, is men als kleine aanzet tot de werkelijke restauratie in 1976 met die werkzaamheden doorgegaan om verder verval tegen te gaan! Het betreft de werken die dit jaar voornamelijk in de zuiderzijbeuk plaatsvonden inzake het herstel van de trekbalken en dakvoeten, die door vergaande verrotting totaal niet meer funktioneerden.

Verder zijn, verspreid over het hele dak van de kerk, reparaties verricht die grotendeels een tijdelijk karakter hebben. Alleen het hoge dak op schip en koor heeft zijn definitieve dekking, die echter steeds moet worden nagezien. Op de zijbeuken ligt 'n nooddekking van z.g. shingles, die niet duurzaam blijken te zijn en steeds opnieuw voor lekkages zorgen. Deze shingles zullen bij de grote restauratie vervangen worden door leien.

De afdekking van de natuurstenen omloop, waarover in de vorige "Bavo Kroniek" werd gesproken, heeft nog niet plaatsgevonden. Als gevolg van de steeds hoger wordende kosten en de grootte van het beschikbare bedrag zijn de werkzaamheden in de maand april reeds beëindigd. In het kader van het jaarlijks door Rijk en Gemeente beschikbaar gestelde bedrag zullen pas in 1977 de werkzaamheden kunnen worden hervat.

H.W.VAN KEMPEN JR - Bloemendaal

. dat de raming voor de restauratiekosten van de aloude Baaf tussen de 10 en 15 miljoen gulden ligt?
. dat voor het opstellen van een restauratieplan het Rijk 130 duizend gulden, de Provincie niets en de Gemeente 70 duizend gulden beschikbaar stelt?
. dat t.g.v. het vijftig jarig bestaan van twee Haarlemse Loges van de Orde van Vrijmetselaren twee van de drie wereldberoemde schepjes van de kerk door de heer K. v.d.Meer uit Haarlem werden gerestaureerd?

W I S T U.....

- . dat u ons een dienst bewijst als u uw bijdrage voor 1977 voor de "Vriendenkring" in november reeds overmaakt?
- . dat de minimum bijdrage f 10,- is en dat u bij betaling van f 15,- of meer een bijzonder mooie Bavo-kalender voor 1977 ontvangt?
- . dat u uw bijdrage per postgiro 36 18 800 kunt overmaken t.n.v. "Vrienden van de Grote Kerk", Haarlem of per ingesloten acceptgirokaart?
- . dat u bij koster Tuinman voor slechts f10 p.st. meerdere kalenders kunt krijgen voor uw relaties?
- . dat u per girokaart ook kunt meedelen dat u in plaats van een kalender liever nog een Bavo-boekje van Th.A.Delleman toegestuurd krijgt?
- . dat u voor sinterklaas en Kerst bij koster Tuinman behalve Bavo-kalenders en Bavo-boekjes, ook fraaie trotseerloodjes kunt kopen à f 5,-?

Onze secr., dhr.D.Vennik, ontvangt graag uw adressen van oud-HAARLEMERS om hen een ledenwerf-folder te sturen! WERFT U EVEN MEE?

ZATERDAG 6 NOVEMBER VAN 9 TOT 4 UUR: V R I E N D E N D A G!

Zaterdag 6 november wordt in de aloude Baaf "Vriendendag" gehouden, dat wil zeggen de verjaardag van onze "Vrienden-Kring" gevierd!

Het gebruik wil dat alle Bavo-Vrienden en -Vriendinnen die dag dan de Grote Kerk komen bezoeken!

Dat kan heel kort zijn, bijvoorbeeld door alleen maar een kop koffie te drinken in de Brouwerskapel of al wandelend even te genieten van een koraal van Bach. Om toch de sfeer te proeven! Het kan ook langer zijn, wanneer men bijvoorbeeld met burens of familieleden deelneemt aan een excursie door "Jan met de hoge schouders". En daarom heet het zaterdag 6 november de hele dag: Vriendendag!

De wit-groen-rode lidmaatschapskaart geeft u en uw huisgenoten gratis entree tot de kerk met zijn vier gepoetste koperen kaarsenkronen boven het laag- en hoogkoor! (Niet-leden betalen f 2,50 entree om mede mogelijk te maken dat de overige vier kronen boven het schip gereinigd zullen worden!)

Het programma van de VRIENDENDAG ziet er als volgt uit:

10 uur orgelconcert door Jan Oudshoorn met werken van D.Buxtehude, F.Mendelssohn-Bartholdy, Fr.Couperin en J.Langlais.

10.30 uur rondleiding en demonstratie van de slingerproef van Foucault o.l.v. de heren Th.A.Delleman, Max Koning, W.v.Schaik, D.Vennik, B.de Vries en mej. M.Rakers.

12 uur orgelconcert door Marco bij de Vaate met werken van C.Ph.E.Bach en J.S.Bach.

12.30 uur rondleiding en demonstratie van de slingerproef van Foucault.

14 uur orgelconcert door Cees Huges met werken van J.Pachelbel, J.P.Sweelinck en Fr.Couperin

14.30 uur rondleiding en demonstratie van de slingerproef van Foucault.

Vanzelfsprekend komt ook u even langs zaterdag 6 november! Op onze Vriendendag! De Vriendenkring houdt open huis!!!

TH.A.DELLEMAN - Haarlem

PROTEST-AKTIE INZAKE RESTAURATIE GROTE KERK

Op 15 februari 1875 schreef de toenmalige minister van Binnenlandse Zaken, dhr. Heemskerk, aan Heeren Burgemeester en Wethouders alhier een brief die wij vanwege de plaatsruimte helaas niet in z'n geheel kunnen opnemen, maar gedeeltelijk wel.

"Kerkvoogden der Herv. Gemeente te Haarlem hebben zich tot de Regeering gewend met een verzoek betreffende de Groote- of St. Bavokerk. Deze Kerk, die om haar architectische schoonheid, een eerste plaats inneemt onder de monumenten in Nederland en vooral merkwaardig is, omdat zij tot de weinige kerken behoort waarvan de constructie geheel voltooid is, heeft in ruime mate den invloed van den tijd onderhouden. Terwijl aanhoudend groote geldsommen gevorderd werden, om zooveel mogelijk in het gewone dagelijksch onderhoud te voorzien, ging veel van hetgeen tot het architectonisch karakter van het gebouw behoorde en kunst- of historische waarde bezat, verloren. Sedert eenige jaren heeft het kerkbestuur getracht daarin verbetering te brengen, doch de uiterst beperkte middelen, waarover het kerkbestuur beschikken kon, verhinderen tot dusverre de restauratie van dit heerlijk kunstgewrocht krachtig aan te vatten".

U ziet, een krachtig pleidooi van de minister "opdat de locale besturen een meer werkzaam deel zullen nemen aan de herstelling onzer oude monumenten". Opverzoek van de minister werd door de kerkvoogdij een opgave bijgevoegd van de globale kosten: voor het inwendige f 73900,- en het uitwendige f 52500,-! Totaal dus een bedrag van f 126.400,-. (1875)!!

Burgemeester en Wethouders stelden de stukken in handen der Commissie van Fabricage, die daarop het volgende rapport uitbracht: "Onder terugzending der bij Uwe apostille van 17 febr. j.l. in onze handen gestelde stukken, hebben wij de eer U te berigten, dat naar ons inzien de Groote Kerk niet te beschouwen is als een gebouw bij één Godsdienstige gezindheid in gebruik, maar als het aanzienlijkste en belangrijkste monument der gemeente".

Dit gunstig advies van de Commissie van Fabricage liet aan duidelijkheid niets te wensen over. Burgemeester (dhr. E.A. Jordens) en Wethouders, in meerderheid akkoord met het gegeven advies, stelden aan de Raad der Gemeente voor gedurende tien jaren jaarlijks een bijdrage van f 1500,- voor de restauratie te geven. Echter..... het voorstel wordt door de Raad met 10 tegen 9 stemmen verworpen! De voornaamste argumenten van de tegenstemmers waren: In deze gemeente is een reeks van kerkgebouwen van verscheidene kerkgenootschappen. Als we nu subsidie geven, moeten we straks ook andere kerkgenootschappen geld verlenen. Het kan geen tegenspraak lijden dat de reeds hoog opgevoerde plaatselijke directe belastingen, welke thans tot een bedrag van

f 85.000,- -- geheven wordt, door het verlenen der subsidie alsweder zou moeten verhoogd worden". B. en W. moeten op 2 april noodgedwongen de minister antwoorden dat de Raad het voorstel had verworpen met de genoemde argumenten.

Reeds op 7 april schreef de minister terug dat het standpunt der gemeente niet geheel juist was. "Zijne medewerking toch werd niet ingeroepen ten behoeve van dat gebouw als kerk, maar omdat het gebouw wegens zijn architectonische schoonheid eene eerste plaats inneemt onder onze monumenten". Nog geeft de Raad zich niet gewonnen en de minister krijgt ten antwoord dat de Raad geen aanleiding ziet op het genomen besluit terug te komen. En dan komen de **VRIENDEN VAN DE GROTE KERK** in actie!

De burgemeester brengt als voorzitter van de Raad 't volgende adres van ingezetenen ter tafel, gedateerd: 29 april 1875. "De ondergetekenden, inwoners van Haarlem, geven bij dezen met allen eerbied te kennen, dat zij het besluit van den Gemeenteraad van 31 maart en 14 april, om geene subsidie te verlenen tot het herstellen der Groote Kerk betreuren en uiten den wensch, dat 't Stedelijk Bestuur het moge behagen in eene volgende zitting deze zaak opnieuw in overweging te nemen". (get.) A. Kruseman. Volgen 220 handtekeningen.

De heer J.W.M. van de Poll brengt nu, mede namens 5 leden van de Gemeenteraad het volgende voorstel: "De ondergeteekende heeft de eer aan den Gemeenteraad voor te stellen in te trekken het besluit van 31 maart j.l.". En om een lang verhaal af te ronden: Na langdurige beraadslaging wordt dit voorstel aangenomen met 12 tegen 10 stemmen. Dank zij 220 **VRIENDEN VAN DE GROTE KERK** in 1875!

H E E F T U G E L E Z E N D A T

. U vriendelijk verzocht wordt Uw bijdrage voor de "Vriendenkring" voor 1977 in november reeds over te maken op giro 36 18 800?
. op zaterdag 6 november a.s. "Vriendendag" wordt gehouden, waarvan het gebruik wil dat alle Bavo-Vrienden en-Vriendinnen die dag de Grote Kerk komen bezoeken?
. in een vitrine in de Brouwerskapel twee van de drie wereldberoemde "Damiat-scheepjes" staan opgesteld, die door de Haarlems Vrijmetselaarsloges "Kennemerland" en "Ad Lucem et Pacem" werden gerestaureerd?
. dat bij "Brato" voor de lezers van deze Kroniek gratis een originele koperen duit van de V.O.C. is te verkrijgen?
. en bij firma De Jong voor driehonderd gulden een bijzonder fraai Delftsblauw Bavo-bord?

HALFJAARLIJKS OVERZICHT VAN DE WERKZAAM- HEDEN VAN DE VRIENDEN VAN DE GROTE KERK

U ontvangt hierbij een overzicht van onze werkzaamheden en financiën vanaf oktober.

In de laatste maanden van '76 werd de financiële aktie voor '77 gehouden. Gelukkig waren we inmiddels in het bezit gekomen van postgironummer 3818800 en door bemiddeling van het Werkvoorzieningsschap Zuid-Kennemerland werd onze administratie vereenvoudigd en konden bij de vorige Kroniek geadresseerde acceptkaarten worden ingesloten. En het resultaat was enorm! Niet minder dan 96% van onze leden, ongeveer 1200 van de 1250, maakte op deze wijze hun bijdrage over. En door de spontane medewerking van 30 aktieve Vrienden en Vriendinnen, die 1100 kalenders bezorgden, werd aan porto ruim f 1800,- bespaard!

In dit half jaar werden de scheepsmodellen gerestaureerd. (Zie achterpagina artikel van dhr. Hauer).

Voor Kerst werden in diverse étalages van de Warmoesstraat een aantal bordes met foto's van de Grote Kerk getoond; dit verhoogde mede de sfeer in deze toch al sfeervolle winkelstraat!

Ook werden in deze periode de vier grote kronen in 't schip van de kerk in hun oude glans hersteld. (Zie dankwoord hiernaast). En dat hebben we dan toch met allen gedaan!

Op de komende ledenvergadering moeten we bezien wat verder praktisch uitvoerbaar is i.v.m. de komende restauratiewerkzaamheden.

Tenslotte nog enkele interessante cijfers: Aan contributies werd door ± 1250 leden f 22.120,- betaald, gemiddeld f 18,- per Vriend(in)! De Bavodag in oktober leverde f 1260,- op en de rondleidingen f 580,-. De verkoop van de kalenders f 2400,-. Totaal dus f 26.360,-! In totaal werd uitgegeven f 19.850,- t.w. voor de kronen, kalenders en administratie.

We zijn dankbaar wat we met Uw medewerking voor de Bavo mochten doen. Op naar het 2000st lid, Uw buurman of vriend? Vriendin?

D. VENNIK,
secr.-penning...

RESTAURATIE GROTE KERK 1977 (vervolg)

Begin volgende maand -april 1977- zal een aanvang gemaakt worden met de afdekking van de zandstenen omlopen boven de gerestaureerde balkkoppen aan de noorder en zuider zijbeuken langs het schip. Dit zal plaatsvinden door middel van het dichtkitten van de voegen en een behandeling van de horizontale delen en borstweringen met siliconen. Dit alles is noodzakelijk om het opnieuw inrotten van de in de muren gelegen trekbalen tegen te gaan.

Verder zullen de shingle- en leidaken weer worden hersteld, hetgeen helaas een jaarlijks

terugkerende werkzaamheid zal zijn. Bovendien zullen de goten verder proviso-ri- sch worden gedicht, omdat deze eerst bij de te verwachten grote restauratie definitief kunnen worden gerestaureerd. Ook zal nog de geheel vergane dakconstructie van het schilderijen-winkeltje aan de Oude Groenmarkt worden hersteld.

Tevens wordt er intensief gewerkt, grotendeels op papier en ook per computer, aan de voorbereiding van de grote restauratie. Dit houdt onder andere in het gehele gebouw in tekening te brengen: gevels, plattegronden, doorsneden kappen, enzovoort. Voorts onderzoeken aan de kapconstructies en het gehele gebouw in onderdelen onderbrengen ten einde een zo nauwkeurig mogelijke begroting te kunnen opmaken. Helaas blijkt uit deze onderzoeken onder andere dat de kapconstructie van de hoge daken zich door houtrot en vermolming in een zeer zorgelijke staat bevindt!

Het enige dat van de voorbereidingen voor de bezoeker zichtbaar is, zijn de steigers welke hier en daar zijn opgericht en weer afgebroken, om de muren te onderzoeken

op stucadoorswerken en scheuren en de graafwerkzaamheden, welke dienen tot onderzoek van de funderingen, evenals de grondboringen en sonderingen.

Naar verwachting (als het Rijk de benodigde subsidie beschikbaar zal stellen) zal een aanloop tot de werkelijke restauratie in 1978 van start kunnen gaan.

H.W. VAN KEMPEN JR.

P.S.

Verm. 28 mei volgende "VRIENDENFEEST"! Zie pers

OVER DE GERESTAUREERDE "DAMIATE"-SCHEEPJES!

Er bestaat de laatste jaren een groeiende belangstelling voor alles wat met de zeevaart te maken heeft, getuige o.a. "Sail 700". Ook is men opmerkzaam geworden op de vele in kerken hangende scheepsmodellen.

Menigeen zal zich wel eens afgevraagd hebben waarom er zoveel scheepjes in onze kerken langs de kust en rondom het IJsselmeer hangen? Zeelieden zijn altijd een gelovige groep mensen geweest. En omdat bijna alle mensen lezen noch schrijven konden, was er behoefte aan afbeeldingen voor het gebedsaltaar! Het scheepsmodel leende zich hiervoor uitmuntend.

In onze oude Baaf waren indertijd 32 altaren. Eén van die altaren behoorde aan het Schonevaardersgilde, dat zijn naam ontleende aan de haringvaart op het plaatsje Skåne in Zuid-Zweden. Haring was een belangrijk volksvoedsel en daardoor was er ook veel geld mee te verdienen. In het Gildenboek staat bij het jaar 1550 vermeld: "een nieu scip ghecost van Pieter Coenen voert ontaer in de kerk 1 Gld en 12 st." Voorts werd dit heuchelijke feit bezegeld met een maaltijd "die wij aten tot een nue boyer voert outaer te hanghen"!

Zeer waarschijnlijk is dit het nu nog aanwezige boeiermodel. Het is een gebruikelijk scheepstype uit die tijd en werd gebruikt voor de wijnvaart op Rouen in Frankrijk. De kanonnen zullen wel een toevoeging van later datum zijn. Toen in 1573 de altaren uit de kerk verwijderd werden, bleven deze scheepsmodellen als een eenzaam symbool hangen.

De oudste afbeelding van onze modellen is van de beroemde kerkinterieur tekenaar en schilder Pieter Saenredam in 1634. Hij maakte voorbereidende schetsen voor een schilderij van het toenmalige Grote- en Kleine orgel. Op zijn eerste schets komen drie modellen voor, hangend op dezelfde plaats, waar ze tot vorig jaar hingen, met enige fantasie zijn hierop twee van de nu nog bestaande modellen te herkennen: de boeier en de pinas, het derde model is niet thuis te brengen.

Het beroemdste van de nu nog aanwezige modellen is de pinas, ook wel als jacht aangeduid. Het dateert van omstreeks 1620 en stelt een scheepstype uit die tijd voor, dat zowel voor de handel als oorlogsvoering gebruikt werd. Het is merkwaardig, dat hoewel scheepsmodellen uit die tijd uiterst schaars waren, er van dit pinastype toch een aantal overgebleven zijn, bijvoorbeeld in het Raadhuis te Zierikzee en in het Scheepvaartmuseum, dat echter nog wat ouder is en uit 1560 stamt. Merkwaardigerwijs zijn het echter alle geen echte scheepsmodellen. Ze zijn namelijk zo gemaakt dat ze van onder gezien een goede indruk maken. De romp is te smal, de tuigage te hoog en te breed en het onderwatergedeelte van de schepen is te klein! Dit

is echter al een oud gebruik, dat ook te zien is bij de beelden in de portalen van de Gotische kathedralen. Deze zijn namelijk om dezelfde reden "uitgerakt" (=perspectivisch bedrog!).

Op de tekening van Saenredam is te zien, dat de beide nu nog aanwezige rijkelijk van kanonnetjes voorziene torens, waartussen een ketting gespannen is, oorspronkelijk naast de pinas hebben gehangen. Ook toen was dus al verband gelegd tussen onze modellen en de verovering van Damiate op 19 november 1219 tijdens de vijfde grote Kruistocht, waaraan ook Hollanders schijnen deelgenomen te hebben. In het boek "De Nederlandse Zee-macht" van J.J. Backer Dirks uit 1891 deel I staat een beschrijving van dit gebeuren, waaraan een vloot van 280 schepen (koggen) aan deze verovering deelgenomen hebben!

In 1686 komt er een verandering in de opstelling van de scheepsmodellen en verschijnt het nu bekende grootste model van een oorlogsbodem, dat het wapen van Holland op de spiegel draagt. Dit model is volgens oude bronnen gemaakt door David Koenen. (Merkwaardig dat ook nu weer de naam Coenen voorkomt, nu echter met een "K").

De beide Damiate-torens werden aan dit model bevestigd en van toenaafaan voert het de kiellinie aan, gericht naar het Oosten. De scheepsmodellen werden af en toe schoongemaakt en soms overgeschilderd. In 1909 gebeurde er een ongeluk! Er viel een ladder in de tuigage en het grootste model viel naar beneden. De romp is toen erg gebrekkig gerepareerd, de tuigage met stukjes koperdraad en koperen pijpjes!

Nu de Bavo Kerk in reparatie is: eerst het orgel, toen de toren en nu de kerkmuren, begrijpt een ieder dat dit met veel stof gepaard gaat en dat de Damiaatjes daar veel van te lijden hadden. Maar als de nood het hoogst is, is de redding nabij, zegt het spreekwoord. En dat gold ook voor onze scheepsmodellen! De redding kwam namelijk vanuit de Vrijmetselarij, waar ter gelegenheid van het vijftig jarig bestaan van de loges "Kennemerland" en "Ad Lucem et Pacem" gezocht werd naar een passend jubileumgeschenk. In dit geval betrof het de restauratie van de boeier en de pinas. Op vrijdag 22 oktober 1976 werden deze gerestaureerde scheepsmodellen ten stadhuiZe feestelijk overgedragen aan de kerkvoogden van de Grote Kerk.

Het grootste schip is vlak voor Kerst 1976 klaargekomen. Om bij een eventueel ongeluk te weten hoe de scheepjes eruit zagen, zijn ze thans van alle kanten gefotografeerd. De boeier en de pinas zijn zelfs opgemeten en in tekening gebracht! U kunt ze tijdens een rondleiding bewonderen in de Brouwerskapel!